
Rusya'nın Kuzey Kutup Bölgesi Yeni Güvenlik Politikası: İstikrar İnşası ile Barışı Başarmak

The Russian Security Policy in the Arctic; Achieving Peace
Through Building Stability

Teslim: 17 Ekim 2021

Onay: 5 Nisan 2022

Dr. Rüştü Salim Savaş BİÇER *

Özet

Kuzey Kutup bölgesi ya da Arktik bölge, dondurucu iklim koşulları ve çorak bir arazi olması nedeniyle yirminci yüzyıla kadar pek dikkate alınmayan uzak bir bölge olmuştur. Son zamanlarda küresel ısınma ile buzulların erimesi sonucunda dünyanın dikkatini çeken bu bölge, ilgili ülkeler çoğu zaman aralarındaki rekabetin ana kaynağı olan güvenliğe odaklandıkları için artık daha yoğun bir mücadele alanı haline gelmiştir.

2020 tarihinde açıklanan Rusya Federasyonu Kuzey Kutbu stratejisi, askeri bir çatışmayı öngörmekten ziyade güvenlik işbirliğine daha açıktır. Bu araştırmada Kuzey Kutup bölgesindeki Rusya Federasyonu güvenlik politikasının savaş ve düşmanlığa değil barış ve istikrara dayandığı iddiasının uygulanabilirliği, muhtemel kriz senaryoları dikkate alınarak incelenecektir. Rusya Federasyonu'nun Arktik bölgedeki NATO üyesi ülkelerin çıkarları ile örtüşmeyen stratejik hedeflerinin bir çatışmaya yol açabileceği ve çatışmanın muhtemelen sadece bu bölge ile sınırlı kalmayacağı, Baltık bölgesi, Doğu Avrupa ve Karadeniz hatta Kafkasya'daki NATO müttefik ve ortaklarının güvenlik endişeleri çalışmanın kapsamı içerisinde değerlendirilecektir.

Dr. Öğr. Üyesi, Nişantaşı Üniversitesi İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi,
ORCID: 0000-0001-6318-9814, savas.bicer@nisantasi.edu.tr

Anahtar Kelimeler : *Kuzey Kutbu, güvenlik, istikrar, kuzey deniz yolu, savunma, iklim koşulları.*

Abstract

Until the twentieth century, the High North Region or Arctic was not considered much because of its freezing and remote wasteland. This region, which has recently attracted the world's attention as a result of the melting of glaciers due to changing climatic conditions, has now become a more intense area of struggle due to the focus of the Arctic states on security, which is often the main source of competition between them.

The North Pole strategy of the Russian Federation, announced in 2020, is more open to security cooperation rather than anticipating a military conflict. In this study, the applicability of the claim that the security policy of the Russian Federation in the Arctic region is based on peace and stability, not war and hostility, will be examined by considering possible crisis scenarios. The strategic objectives of the Russian Federation that do not overlap with the interests of NATO member states in the Arctic region may cause a conflict and the conflict will probably not be limited to this region, the security concerns of NATO allies and partners in the Baltic region, Eastern Europe and the Black Sea and even the Caucasus will be evaluated within the scope of the study

Keywords: *: North Pole, Arctic region, security, stability, North Sea Route, defense, climate conditions*

Giriş

Bölgesinde kilit bir aktör olan Rusya Federasyonu Devlet politikasının resmi metodolojisini hükümet açıklamalarına ve serbestçe erişilebilir strateji belgelerine göre değerlendirmek her zaman doğru sonuç vermeyebilmektedir. Bu bağlamda, Rus Kuzey Kutbu politikası, her biri Rus devletinin çeşitli organları tarafından ileri sürülen farklı resmî belgelere dağıldığı için oldukça da karmaşıktır. Devlet Başkanı tarafından 2000 yılında onaylanan Rusya Federasyonu'nun Kuzey Kutbu bölgesindeki devlet politikası, Kuzey Kutbundaki tüm faaliyetlerin "savunma ve güvenlik" çıkarlarına maksimum derecede bağlı olması gerektiğini vurgulamakta, ayrıca, Rus ordusunun, Rusya ve müttefiklerine karşı saldırganlık tehditlerini caydırmak amacıyla deniz temelli nükleer güçlerin güvenilir işleyişine öncelik vermesi gerektiğini belirtmektedir. Bu nedenle, söz konusu ilk strateji belgesi, Rusya Federasyonu'nun Kuzey Kutbu güvenlik kaygılarıyla ilgili daha sonra yayınlanan belgelerden çok daha fazla askeri tedbirlere odaklanmıştır.

Rusya'nın tarihi kökleri on altıncı yüzyıla kadar uzanan Kuzey Kutbu'na derin ilgisinin ve bu ilginin yönlendirdiği Sibirya'nın fethinin de arkasında, daha fazla doğal kaynaklara ve güvenli ticaret yollarına ulaşmak için hiç bitmeyen arayışı bulunmaktadır. Rusya'nın günümüzde Kuzey Kutbu'ndaki genel siyaseti, aslında etki alanında olan Avrupa'da Batı ile yaşadığı genel çatışmasının ayrılmaz bir parçasıdır, bu nedenle, Kuzey Kutbuna yönelik olarak sarf edilen tehditkâr söylemlerin birden fazla gerekçesi olduğu değerlendirilebilir. Bunlar arasında en öncelikli olarak sayılabilecekler şunlardır; Avrupa'da olası olmayan, ancak potansiyel olarak felaketle sonuçlanabilecek savaş ihtimaline karşı hazırlıklı olmak, büyük ölçüde Kola yarımadasında konuşlu bulunan nükleer yeteneklerini güvence altına almak, Batı ile rekabette azalma belirtisi görülmediği için silahlanmaya ayıracağı maddi kaynak arayışını sürdürmek. Ayrıca bütün bunların yanında, büyük güç olma hırsları ve güçlü bürokratik seçkinler ile iş dünyasının çıkarları da Arktik bölgede Rusya'nın varlığını güçlendirme çabalarında önemli rol oynamaktadır.¹

¹ Eugene Rumer, Richard Sokolsky ve Paul Stronski, *Russia in the Arctic; A Critical Examination*, Carnegie Endowment for International Peace, Mart 2021; *The Return of Global Russia*, s.1

Soğuk Savaş sırasında Avrupa'da stratejik istikrarı sağlayan esas olarak iki faktörden söz etmek mümkündür. Bunlardan ilki, NATO için en önemli tehdit olan Sovyetler Birliği ve Varşova Paktı'nın ayrıca Avrupa'daki herhangi bir savaşın "zafer" kavramının hiçbir anlamının olmayacağı küresel termonükleer savaşa dönüşme olasılığıyla da mücadele etmek zorunda kalmasıdır.² Bu tehlike aslında her iki tarafı da daha ihtiyatlı davranmaya yol açmıştır. İkincisi, bir arada kalması hayati önem taşıyan NATO İttifakı'nın, ortak siyasi değerlere, kolektif savunmaya ve Amerika Birleşik Devletleri'nin Avrupa güvenliğine desteğine dayanan uyumundan kaynaklanan istikrardır. Soğuk Savaş, dünyayı felaketle sonuçlanacak bir savaşın eşiğine getiren sayısız krize tanık olmasına rağmen, en sıcak anlarında bile, krizin dikkatli bir şekilde yönetilmesine devam edilmesini sağlamak için ortak bir çıkar olarak savaşın riskleri açıkça belirlenmiş, böylece mevcut kırılgan barışı sürdürmek için iki süper gücün sürekli diyalog içinde kalması sağlanmıştır.

Bugün, Avrupa'da çeşitli cephelerde istikrara yönelik zorluklar yaşandığı değerlendirildiğinde, bu anlaşmazlıkların stratejik bir çatışmaya dönüşme olasılığı geçmiş yıllarda olduğundan daha fazla görünmektedir. En gözle görülür şekilde bir örnek olarak, büyük güç olarak muamele görme ve Batı'nın tecavüz ettiğine inandığı etki alanına hükmetme hakkını savunan Rusya açıkça, NATO ile ortaklık ilişkileri olan Gürcistan ve Ukrayna'da askeri güç kullanmak suretiyle Batı'ya karşı önemli bir hamle yapmıştır.³ Bu noktada özellikle belirtilmesi gereken husus, Putin liderliğindeki Rusya rejiminin, sürekli olarak Batılıların eski Sovyet alanına girmesini protesto etmesi ve bunu doğrudan ulusal güvenliklerine bir tehdit olduğunu iddia etmesidir.⁴ Bu kapsamda bakıldığında, Rusya'nın Kuzey Kutbu'nda sürdürdüğü ulusal politikasının son birkaç yılda açık bir şekilde başarılı olmasına rağmen, sosyo-ekonomik nitelikte bir dizi çözülmemiş sorun ve zorluğun devam ettiği de bir gerçektir.

2 Joint Soviet-United States Statement on the Summit Meeting in Geneva, 21 Kasım 1985, www.reaganlibrary.gov/research/speeches/112185a, (Erişim tarihi; 28.10.2021)

3 Büyük Güç Mücadelesi, US National Security Strategy (<https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905-2.pdf>) ve 2018 National Defense Strategy, (<https://dod.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2018-National-Defense-Strategy-Summary.pdf>).

4 Angela Stent, "What drives Russian foreign policy?", J. R. Deni (ed.), *Current Russia military affairs: assessing and countering Russian strategy, operational planning, and modernization*, US Army War College Strategic Studies Institute, Carlisle, PA, Temmuz 2018, s.6.

Kuzey bölgelerinde yaşayan nüfusun Rusya'nın diğer bölgeleri ile karşılaştırıldığında yaşam kalitesinin daha düşük olması ve buna bağlı olarak bölgeden sürekli olarak bir göç çıkışı yaşanması, ulaşım ve iletişim altyapısı geliştirme çalışmalarının gecikmiş olması, kritik çevre sorunları, kıtlık ve Kuzey Denizi Rotası (NSR) altyapısının inşasında gecikme, ekonominin yüksek teknoloji ve bilgi yoğun sektörlerinin katma değerinde özellikle Arktik bölgede ulusal gelir içerisindeki payda azalma, bu sorunlar arasında sayılabilecektir.⁵

Rusya'nın Kuzey Kutbu'ndaki uluslararası hedefleri iki ana gruba ayrılabilir; birincisi, bölgede askeri ve çevresel güvenliğin sağlanması, ikincisi, Arktik projelerin yürürlüğe girmesi vasıtasıyla Kuzey Kutup bölgesinin ve ülkenin diğer bölgelerinin, öncelikle Sibiryaya ve Uzak Doğu olmak üzere geliştirilmesi. Bu hedeflerin her birisi, Rus devleti için uluslararası ve ulusal önlemlerin alınmasını gerektiren bir dizi görevi içermektedir.⁶ Sovyetler Birliği'nin son başkanı Mihail Gorbaçov'un 1987'de Murmansk'ta yaptığı ve bölgesel güvenlik için bir dönüm noktası olan konuşmasında Kuzey Kutbu'ndaki stratejik gerilimleri azaltmak için barış inşası önlemleri çağrısında bulunması ile başlayan süreç içerisinde, 1996'da, yeni kurulan Arktik Konseyi kuruluş belgesinde güvenlik konularının gündeminden çıkarılmasına karar verilmiş ve Kuzey Kutbu "en kuzeyde, en düşük gerilim" alanı olarak görülmeye başlanmıştır.⁷ Rusya aynı paralelde son dönemlerdeki daha yumuşak siyaset uygulaması ile, aslında kuzey kıyılarını Kuzey Kutbu suları üzerinden seyredilebilir bir deniz koridoru olan Kuzey Denizi Rotasına dönüştürmeyi (NSR) hedeflemekte ve sadece yaz aylarında buz kıran refakatçisi olmadan geçilebilen ve esas olarak Rus gemileri tarafından Kuzey Kutbu kaynaklarını Asya'daki pazarlara taşımak için kullanılan koridoru, 2020 Arktik stratejisi gereğince 2035 yılına kadar rekabetçi bir Asya-Avrupa deniz yoluna dönüştürmeyi öngörmektedir.⁸

5 "Russian Policy in the Arctic: International Aspects", *Report of the HSE University Moscow*, 2021, s.20

6 A.g.e, 28

7 Marc Lanteigne, "The Changing Shape of Arctic Security", *The Three Sword Magazine*, 35/2019, s.69

8 President of the Russian Federation, "On the foundations of the state policy of the Russian Federation

Bugün için yapılan yorumlarda ve gözlemlenen uygulamalarda, Kuzey Kutbu güvenlik sorunlarına NATO'nun ittifak olarak toplu bir yanıtı öngörülmemekte, gerginliği tırmandıracak topyekûn girişimler yerine, üye devletlerin münferiden bölgede askeri tatbikatlarını sürdürmeleri ve arttırmalarının yeterli olacağı değerlendirilmektedir. Bölge ülkesi olan NATO üyelerinin mevcut NATO politikasına ve kendi politikalarına da dayanan bu uygulamaları, ittifak olarak acilen tedbir alınmasını gerektiren güvenlik tehditlerini hafifletmeye yardımcı olacak ve gerektiğinde ittifakı gelecekte karşılaşılabileceği daha büyük bir Arktik görev için de hazırlayacaktır. Ayrıca, Rusya'nın uygulamaları sonucunda bölgede gerginliğin artması ve güvenliklerinin tehdit edilmesi durumunda, Arktik bölge ittifak üyesi ülkelerin NATO'nun kararlılığını gösteren tek taraflı, iki taraflı ve koalisyona dayalı eylemleri, Rusya'ya iyi niyetli davranışlarda bulunma konusunda somut bir caydırıcılık sağlayacaktır. Bu makalede, Arktik bölgede değişen çevre şartları sonucunda yaşanan gelişmelerin Rusya Federasyonu'nun ulusal güvenlik siyasetine olan etkisi ile, Arktik ülkeleri ve NATO ittifakının konuya güvenlik boyutundan yaklaşımı incelenecektir.

Rusya Arktik Stratejisinin Kapsamı ve Uygulama Esasları

Askeri, siyasi, ekonomik, teknolojik ve çevresel önemi nedeniyle Rusya için özel bir ilgi alanı olan Kuzey Kutbu, Rusya'nın deniz konuşlu stratejik nükleer kuvvetlerine ve en büyük donanma filosuna ev sahipliği yapmaktadır.⁹ Doğal gazının yüzde 80'i ve petrol üretiminin yüzde 17'sini bu bölgeden sağlayan Rusya'nın hidrokarbon sektörü için de Kuzey Kutup bölgesi kilit öneme sahiptir.¹⁰

Özellikle son on yılda değişen çevre koşullarının sağladığı imkanlar doğrultusunda hareket eden Rusya'nın Arktik politikaları

in the Arctic for the period up to 2035", 5 Mart 2020, s.7, <http://static.kremlin.ru/media/events/files/ru/f8ZpjhAaQ0WB1zjywN04OgKillmAvAM.pdf>, (Erişim tarihi; 31.10.2021)

9 Mathieu Boulègue, "Russia's Military Posture in the Arctic Managing Hard Power in a 'Low Tension' Environment", *Chatham House Research Paper Russia and Eurasia Programme*, Haziran 2019, ss.2-4

10 Ian Anthony, Ekaterina Klimenko ve Fei Su., "A Strategic Triangle in The Arctic? Implications Of China–Russia–United States Power Dynamics for Regional Security", *Stockholm International Peace Research Institute SIPRI Insights on Peace and Security*, No. 2021/3, Mart 2021, s.3

iki belgede açık ve net olarak belirtilmiştir. Bunlar; Eylül 2008’de kabul edilen “Rusya Federasyonu 2020 ve sonrası Kuzey Kutbu Devlet Politikasının Temelleri” belgesi ve 2013 yılında kabul edilen “2020 öncesi Rusya Federasyonu Arktik Bölgesinin Gelişimi ve Ulusal Güvenlik Stratejisi”.¹¹ Bu iki belge de, 2020 yılına kadar Kuzey Kutbu’nun başlıca doğal kaynaklar bakımından önemini vurgulamakta ve Arktik bölgenin artan erişilebilirliğinden kaynaklanan güvenlik sorunları ile, esas olarak askeri olmayan zorluklara odaklanılmakta, bütün bunlardan önemlisi ise her iki belgede de, bölgenin sorunlarıyla başa çıkmak için bütün Arktik bölge devletleri arasındaki işbirliğinin önemini altı çizilmektedir. Bu iki genel politika belgesine ek olarak, Kuzey Kutbu, ayrıca Rusya Federasyonu’nun daha spesifik askeri ve güvenlik belgelerinde de yer almaktadır. Tarihsel olarak ağır kış şartları Rusya’nın Arktik kıyılarına doğal koruma sağlarken, bölgede eriyen buzullar güvenlik endişesi duyulmasına neden olmuştur. Bu kapsamda, artan çatışma riskleri Rus askeri varlığının bölgede kalıcı bir genişleme göstermesine yol açmıştır.¹² Bu bağlamda ilk kez, Aralık 2014’teki “Rus Askeri Doktrini” kapsamına, Kuzey Kutbu’ndaki Rus çıkarlarını koruma görevi dahil edilmiş¹³, ayrıca, Temmuz 2015 tarihinde yürürlüğe giren “Denizcilik Doktrini” belgesi ile de, belirli askeri deniz güvenliği endişeleri ortaya konularak Kuzey Kutbu’ndaki Kuzey Filosunun üsleri ve birimlerinin deniz güvenliğine güçlü bir şekilde odaklanması hedeflenmiştir.¹⁴

Rusya, Kuzey Kutbu ile ilgili önemli stratejik belgelerini 2020 yılında güncelleyerek, özellikle, Rusya Federasyonu’nun 2035 yılına kadar ve sonrasında uygulayacağı “Kuzey Kutbu’ndaki Temel Devlet Politikası” ve yine 2035’e kadar uygulanacak olan “Rusya Federasyonu Arktik Bölgesi ve Ulusal Güvenlik Geliştirme

¹¹ Philip Burgess, “Foundations of the Russian Federation’s State Policy in the Arctic Until 2020 and Beyond”, Aralık 2010, https://icr.arcticportal.org/index.php?option=com_content&view=article&id=1791%253, (Erişim tarihi:31 Kasım 2021)

¹² Janis Kluge ve Michael Paul, “Russia’s Arctic Strategy Through 2035; Grand Plans and Pragmatic Constraints”, *SWP German Institute for International and Security Affairs*, No 57, Kasım 2020, s.2

¹³ Russian Government, Military Doctrine of the Russian Federation, 30 Aralık 2014, www.rg.ru/2014/12/30/doktrina-dok.html, (Erişim tarihi; 31.10.2021)

¹⁴ Russian Government, Maritime Doctrine of the Russian Federation, 26 Temmuz 2015, <http://krem-lin.ru/events/president/news/50060>, (Erişim tarihi; 01.11.2021)

Stratejisi” belgelerini yürürlüğe koymuştur.¹⁵ Yeni yayımlanan belgeler, Kuzey Kutbu'nun, Rusya'nın gelecekteki ekonomik gelişimi için ana kaynak olarak görülmeye devam ediliyor olması ve Kuzey Denizi Rotasını (NSR) geliştirmek için yapılacak yatırımların öneminin vurgulanması konularında önceki belgelerle büyük ölçüde örtüşmekle birlikte, yeni stratejik belgeler özellikle de egemenlik ve güvenlik söz konusu olduğunda Rusya'nın Kuzey Kutbu bölgesi vizyonundaki yeni unsurları da ortaya çıkarmıştır. Yeni stratejide tehdit algılamasına önemli ölçüde dikkat edildiği görülmekle birlikte, uluslararası işbirliği için bütün olasılıklara kapalı olunduğu da söylenmemektedir. Strateji uluslararası birlikte çalışabilirlik konusuna bir bölüm ayırmış ve yabancı yatırımların öneminden bahsetmiştir.¹⁶ Rusya'nın ulusal çıkarlarının korunması kapsamında, Temel İlkeler 2020 belgesi ile Temel İlkeler 2035 belgesi arasında aşağıdaki tabloda da görülebileceği gibi birçok benzerlik olması, gayri safi yurtiçi hasılasının (GSYİH) yüzde 10'unun ve ihracatının yüzde 20'sinin şu anda Kuzey Kutbu'nda üretildiği göz önüne alındığında şaşırtıcı değildir.

Tablo 1. 2020 Temel İlkeleri ve 2035 Temel İlkelerinde ana hatlarıyla belirtilen Kuzey Kutbu'ndaki Rus ulusal çıkarlarının karşılaştırması.¹⁷

Basic Principles of Russian Federation State Policy in the Arctic to 2020 (Adopted 2008)	Basic Principles of Russian Federation State Policy in the Arctic to 2035 (Adopted 2020)
<ul style="list-style-type: none">● To use the Russian Arctic zone as a strategic resource base to provide solutions for the problems of social and economic development of the country.● To maintain the Arctic as a region of peace and cooperation.● To preserve the unique ecological systems in the Arctic.● To use the Northern Sea Route as a national transport route for Russia in the Arctic.	<ul style="list-style-type: none">● To ensure Russia's sovereignty and territorial integrity.● To preserve the Arctic as a region of peace, with stable and mutually beneficial partnerships.● To guarantee high living standards and prosperity for people of the Russian Arctic zone.● To develop the Russian Arctic as a strategic resource base and use to speed up national economic growth.● To develop the Northern Sea Route as a globally competitive national transport corridor.● To protect the Arctic environment, the primordial homeland and the traditional way of life of the indigenous minorities in the Russian Arctic.

¹⁵ Anthony, Klimentov ve Su, *A Strategic Triangle in The Arctic? Implications Of China–Russia–United States Power Dynamics for Regional Security*, 3

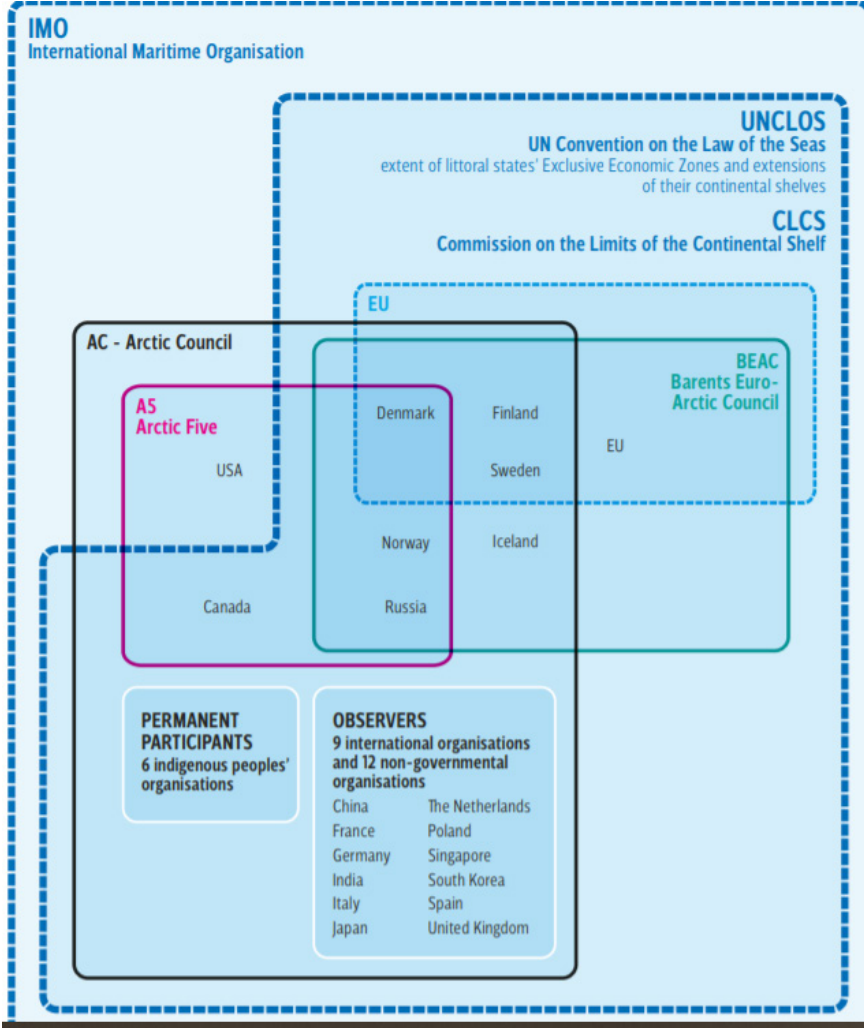
¹⁶ Kluge ve Paul, *Russia's Arctic Strategy Through 2035; Grand Plans and Pragmatic Constraints*, 4

¹⁷ Ekaterina Klimentov, “Russia's New Arctic Policy Document Signals Continuity Rather Than Change”, *Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI)*, 6 Nisan 2020, <https://www.sipri.org/commentary/essay/2020/russias-new-arctic-policy-document-signals-continuity-rather-change>, (Erişim tarihi: 12.Kasım 2021)

Mayıs 2021 de Rusya'nın dönem başkanlığını üstlenmeye başladığı Arktik Konsey, Rusya'nın bölgedeki işbirliği imkanlarını çatışma risklerini azaltma yönündeki yeni girişimlerine aracı olacak önemli bir kurum olarak görülmektedir. Rusya'nın başkanlık dönemindeki stratejisinin dayanacağı temel esaslar; Bölgede yaşayan yerli halk da dahil olmak üzere Arktik Bölgenin nüfusunu korumak, iklim değişikliğinin ve çevre sorunlarının etkilerini gidermek, bölgenin sosyo-ekonomik gelişimini sağlamak, Arktik Konseyin kutup bölgesinde çok taraflı işbirliğinin esas zemini olarak oynadığı rolün güçlendirilmesine katkıda bulunmak şeklinde Rus devlet başkanlığı tarafından onaylanmış olmakla birlikte, son dönemlerde Rus akademisyenler ve devlet görevlilerinin Arktik Konseyin geleceği konusunda özellikle de işlevleri ve bölgesel yönetimdeki rolü konusundaki düşüncelerinde önemli değişiklikler olmuştur.¹⁸

¹⁸ Troy J. Bouffard and P. Whitney Lackenbauer, "The Russian Arctic Chairmanship: National Security Considerations in the Shadow of Regional Cooperation", *Russian Analytical Digest No.269*, Haziran 2021, s.3

Tablo-2 Arktik bölgedeki uluslararası kurum ve kuruluşlar¹⁹

¹⁹ Juha Jokelaş "Arctic Governance", Juha Jokela (ed), *Arctic Security Matters*, ISSUE Report No. 24, Haziran 2015, s.31

Konseyin statüsünün gelecekte ne olacağı konusunda iki önemli husus ortaya çıkmaktadır. Bunlardan birincisi konseyin diğer üyelerinin özellikle de Amerika Birleşik Devletleri'nin Rusya'nın eşit koşullarda yer aldığı tam kapsamlı hükümetlerarası bir kuruluşla rıza göstermesini beklemenin gerçekçi bir yaklaşım olarak kabul görmemesidir. Diğer husus ise Arktik Konseyin mevcut gayri resmi ve esnek yapısının, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) gibi resmi kuruluşların katı ve kuralcı yapıları ile usulleri ile kıyaslandığında daha etkili ve tercih edilir olmasıdır.²⁰

Şekil 1- Arktik bölge deniz ulaşım hatları²¹

²⁰ The Government Approves Concept of Russia's Arctic Council Chairmanship, <https://arctic.ru/international/20210517/993632.html>, (Erişim tarihi: 10 Kasım 2021)

²¹ Julian E. Barnes, 'Arctic Passage Opens Challenges for U.S. Military', The Wall Street Journal, 12 January 2014.

Rus stratejik belgelerinde belirtildiği ve Rus liderler tarafından da ifade edildiği gibi Arktik Konsey bölgede yönetişimin en önemli ve temel kurumu olarak görülmektedir.²² Rusya'nın 2021-2023 Başkanlık döneminde Kuzey Kutup bölgesinde kendi konumunu güçlendirme hedefine ulaşma önceliğini ön plana çıkarması, bu amaçla Arktik bölgeye verdiği önemi meşrulaştıracak temaları ve mesajları bu dönemde kullanması beklenmektedir. Rusya'nın Arktik bölge stratejisi ile, Arktik Konsey stratejilerinin örtüştüğü ve bu yönde Konsey Başkanlığı döneminde önemli adımlar atmaya hazırlandığı anlaşılmaktadır.²³

NATO'nun Arktik Bölge Güvenlik Siyaseti ve Rusya Federasyonu ile İlişkileri

Soğuk Savaş boyunca Avrupa'da istikrar sağlayan iki etken bulunmaktaydı. Bunlardan birincisi Avrupa'ya açık bir askeri tehdit olan Rusya'nın, yaşanacak herhangi bir savaşın kazananının olmayacağı, olsa bile zafer kavramının hiçbir anlamının kalmayacağı bir termonükleer savaşa dönüşme olasılığı ile mücadele etmek zorunda kalmasıdır. Bu tehlike aslında her iki hasım tarafın da daha temkinli davranmasına yol açmıştır. İkinci etken ise, sağlanan istikrarın, ortak siyasi değerlere, kolektif savunmaya ve Amerika Birleşik Devletleri'nin Avrupa'nın güvenliğine uzun yıllar boyunca verdiği desteğe dayanan Batı ittifakının uyumundan kaynaklanmasıdır. Bugün stratejik bir baskın olasılığı daha önceki yıllara oranla çok daha fazladır. Avrupa'da yaşanan barış ve istikrar ortamını etkileyen birden fazla cephe bulunmaktadır.²⁴ Bunlardan en ön planda olanlar, Doğu'da Ukrayna ve Kafkasya'da Gürcistan üzerindeki Rusya baskısı, Baltık bölgesinde gerilimi arttıran askeri hareketlenmeler ve Arktik bölgedeki Rusya'nın yeni stratejisine dayanan uygulamalarıdır.

22 Decree of President of the Russian Federation no 645, 26 Ekim 2020, "On the Strategy for the Development of the Arctic Zone of the Russian Federation and Ensuring National Security up to 2035", <http://static.kremlin.ru/media/events/files/ru/J8fhckYOPAQQfxN6Xlt6ti6XzpTVAvOy.pdf> , (Erişim tarihi: 16 Kasım 2021)

23 Bouffard ve Lackenbauer, *The Russian Arctic Chairmanship: National Security Considerations in the Shadow of Regional Cooperation*, 4

24 Schuyler Foester ve Jeffrey A. Larsen, "NATO Strategy: Integrating Defense and Collaborative Security", *NDC Research Paper No 18*, Mart 2021, s.3

Soğuk Savaş sırasında stratejik önemi nedeniyle güvenlik gündeminin en üstünde yer alan Kuzey Kutbu bölgesi, Arktik bölge veya Yüksek Kuzey (High North), Sovyetler Birliği'nin dağılması ve NATO ile Varşova Bloku ülkeleri arasındaki çatışmanın sona ermesiyle önemini büyük ölçüde kaybetmiş, ancak, hem Kuzey Kutbu'ndaki iklim değişikliğine bağlı ısınma sonucunda buzulların erimeye başlaması, hem de bölgedeki jeopolitik rekabetin yeniden ortaya çıkması nedeniyle, Kuzey Kutbu bir kez daha NATO güvenliği için büyük önem taşımaya başlamıştır.²⁵ Bu yeni eğilimde iklim değişikliği sonucunda açılan Kuzey ticaret yolunun Çin Halk Cumhuriyetinin Avrupa'ya daha kısa sürede ulaşmasını ve bunun sonucunda küresel ekonomik rekabetin tırmanmasını tetikleyeceği konusu da ayrıca dikkate değerdir.

Arktik bölgede egemenlik ve güvenlik eşanlamlıdır. Bölge devletlerinin birbirlerinin ulusal egemenliklerine saygı göstermesi demek, bölgede çatışma olasılığının en alt seviyede olması demektir. Ukrayna krizi sırasında yaşanan çatışmalar küçük çaplı birkaç muharebe ile sınırlı kalmışken, Batı ile Rusya arasında sebep olduğu esas çatışmanın boyutları çok daha derin ve kapsamlı olmuştur. Taraflar arasında yeni bir işbirliği ve barış ortamı yaratmak için çok uygun olduğu varsayılan Arktik bölge, bu mücadelenin ortaya çıktığı kilit alanlardan birisi durumundadır.²⁶ Brüksel'de 14 Haziran 2021 tarihinde gerçekleştirilen NATO Zirvesi, uzun süre bu konuya ilgi göstermekte ağır davranan ittifaka dikkatini stratejik olarak önemli olan Arktik bölgede toplama yönünde önemli bir fırsat sunmuştur.²⁷

İttifak içerisindeki çeşitli organlarda yapılan analizlere göre, iklim değişikliğinin neden olacağı bölgede deniz trafiğindeki artış, uzun vadede güvenlik durumunu etkileyebilecek, bu durum ise, ittifak üyelerinin güvenliği açısından NATO'nun Rusya sınırı boyunca artan sayıda anti-balistik füze sistemleri ve denizaltı konuşlandırmasını gerektirebilecektir. Bütün bunların dışında ise, NATO ve Rusya arasındaki Arktik bölgede mevcut güvenlik risklerinin değişimi, ço-

25 Heather A. Conley, "The New Security Architecture for the Arctic: An American Perspective", *A Report of the CSIS Europe Program*, Ocak 2012, s.4

26 Pavel K. Baev, "Russia's Arctic Aspirations", Juha Jokela (ed), *Arctic Security Matters*, ISSUE Report No. 24, Haziran 2015, s.54

27 Luke Coffey ve Daniel Kochis, "NATO Summit 2021: The Arctic Can No Longer be an Afterthought", *The heritage Foundation ISSUE BRIEF No 6086*, Haziran 2021, s.1

ğunlukla diğer bölgelerdeki gerilimlerle ilişkili olacaktır.²⁸

Mevcut en son verilere göre, iklim değişikliği önceden düşünülen- den daha hızlı gerçekleşmekte ve bu da Kuzey Kutbu ve Kuzey Kutbu'na kıyısı olan devletlerin güvenliği üzerinde önemli bir etkiye sahip olmaktadır. Rusya Federasyonu da dahil olmak üzere, Arktik ülkeleri arasında ortak sorunları ele almak ve bölgesel anlaşmazlıkları diplomatik yollarla çözmek için yakın iş birliği yapma arzusu olduğu görülmektedir. Ancak, Kuzey Kutbu'nun stratejik öneminin yeniden uluslararası gündeme girmesi ve Rusya ile NATO Müttefikleri arasındaki özellikle Karadeniz bölgesinde gerilimin artması, ayrıca Çin'in Tek Yol tek Kuşak girişimi kapsamındaki aktif Arktik siyasetinin etkisi, Kuzey Kutbu'nun stratejik rekabet alanı haline gelme olasılığını arttırmaktadır.²⁹

Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra, Kuzey Kutbunda yer alan devletlerin kendi iç siyasi dinamiklerinde değişen iklim ve çevre şartlarına bağlı meydana gelen gelişmeler önemli ölçüde yer almasına rağmen, bölge ülkelerinin ABD, AB ve NATO'nun dikkatlerini Arktik bölgenin önemine çekme yönündeki çabaları başarılı olamamış, ancak, 2003 yılındaki Körfez Savaşı ve savaşın hemen ardından dünya piyasalarında petrol ve gaz fiyatlarının yükselmesiyle bu durum değişmeye başlamıştır. Küreselleşme ile birlikte yeni enerji kaynaklarına ihtiyaç duyan dünya ekonomisi, Kuzey Kutbu bölgesini bu bağlamda en umut verici kaynak olarak görmektedir. Rusya'nın Kuzey Kutbu'na yönelik başlattığı girişimler bölgeye yönelik artan ilgiyi aynı ölçüde tetiklemiş, uluslararası arenada ama özellikle de Arktik bölge devletlerinde bir dizi olumsuz tepkilere ve endişelere yol açmıştır. Kuzey Kutup bölgesinin uluslararası siyaseti bir anda harekete geçiren stratejik önemi bölgeyi sadece uluslararası ilişkilerin gündemine yerleştirmekle kalmamış ve duruma dahil olan ülkeleri ve kuruluşları Kuzey Kutbu'na yönelik politikalarını yeniden gözden geçirmeye zorlamıştır.³⁰

28 Marlène Laruelle, "Russia's Arctic Policy; A Power Strategy and Its Limits", *Note de l'Ifri* 117, Mart 2020, s.8

29 Gerald E. Connolly, "NATO and Security in the Arctic", *NATO Parliamentary Assembly Political Committee Report*, Sub-Committee on Transatlantic Relations, 7 Ekim 2017, s. 1

30 Olena Podvorna ve Taras Zhovtenko, "NATO Arctic Policy in Statu Nascendi", *Studia Politica: Romanian Political Science Review*, 19(2), 2019, ss.163-186, <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-63164-3>, (Erisim tarihi: 12 Kasım 2021)

Günümüzde Kuzey Kutbu'nun stratejik ve ticari potansiyeline yenilenen ve artan ilgi, çevresel koşullar değiştikçe hızla gelişmekte, her geçen gün artan değişim hızı nedeniyle bölgenin önümüzdeki on yıllarda büyük güç rekabeti ve sosyal bozulma için kilit bir alan olma potansiyeline sahip olduğu değerlendirilmektedir. Ayrıca Çin Halk Cumhuriyeti'nin önümüzdeki on yıllar boyunca küresel anlamda siyasi ve ekonomik etkisinin büyük olacağı kabul edilen Tek Yol, Tek Kuşak projesi için Arktik bölgeden geçecek ve Avrupa'ya ulaşacak rotanın önemi ile Çin'i rakip ve hasım olarak gören Batılı devletlerin bu imkanı ortadan kaldırmaya yönelik muhtemel çabaları dikkatle izlenmelidir. Bu olumsuz sayılabilecek gelişmelere rağmen, Kuzey Kutbu bölgesel istikrar ve işbirliğine dayalı yönetişimin bir örneği olabilecek bir alan olarak görülmekte, özellikle NATO için, Arktik bölgenin uluslararası sistemin giderek gerginleştiği bir zamanda Avrupa-Atlantik ve küresel güvenlik için bir takım potansiyel sonuçlar doğuracağına inanılmaktadır.³¹ Bölgede buzulların erimesi sonucunda artan erişim olanakları, yeni stratejik ve ticari alan ve koridorların ortaya çıkma olasılığını arttırmakta, bu alanların siyasi ve askeri güç araçları olarak ne ölçüde kullanılabileceği, NATO'nun faaliyetlerini ne ölçüde kısıtlayabileceği, ne ölçüde stratejik belirsizlik üreteceği ve gelecekteki caydırıcılık hesaplarını önemli oranda etkileyip etkilemeyeceği hususlarında yapılan analizler, bölgenin ittifak için değerini ortaya çıkarmaktadır. İklim değişikliğinin jeostratejik rekabet alanında yarattığı sonuçlardan ilki Kuzey Kutbu'nun izole olarak düşünülmesinin kesinlikle geçmişte kalması olmuş, yaz mevsiminde deniz buzu örtüsünün hızla azalmasıyla bölge, yalnızca Kuzey Kutbu ve NATO ülkeleri için değil, tüm dünya ülkeleri için daha erişilebilir ve daha önemli hale gelmeye başlamıştır. Sonuçlardan ikincisi ise, Kuzey Kutbu'nun yenilenen jeostratejik önemi nedeniyle bölgede NATO ve Rusya arasındaki gerilimlerin artma riskine rağmen, aynı zamanda da ortak çıkarların ve işbirliği fırsatlarının da ortaya çıkabileceği başka bir alan haline getirme olasılığı olmuştur.³²

31 Tony van der Togt, "Conflict Prevention and Regional Cooperation in the Arctic", *Clingendael Netherlands Institute of International Relations, Research Paper*, 2 Ekim 2019, <https://www.clingendael.org/publication/conflict-prevention-and-regional-cooperation-arctic/>, (Erişim tarihi: 22 Aralık 2021)

32 NATO Report: Allied Command Transformation (ACT) Strategic Foresight Analysis (SFA) Regional Perspectives Report on the Arctic 2021, s.7, <https://www.act.nato.int/application/files/8516/3236/7596/regional-perspectives-2021-04.pdf>, (Erisim tarihi: 17 Kasım 2021)

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden bu yana Avrupa-Atlantik bölgesinde ana güvenlik garantörü olarak kabul edilen NATO'nun, Kuzey Kutbu'nda meydana gelen gelişmelere tepki göstermesine ve ittifakın Kuzey Kutbu'ndaki varlığı hakkında sürdürülen tartışmalara rağmen, bölgede ileriye dönük güvenlik temelli bir politika geliştirmek için kimin en uygun olduğu konusunda henüz bir ilerleme kaydetmek mümkün olmamıştır. Güvenliğin, özünde dinamik olması ve uluslararası ortamdaki değişimlere paralel olarak gelişme göstermesi de dikkate alındığında, farklı uluslararası aktörler arasında artan ilişkiler ve karşılıklı bağımlılıkları yansıtan uluslararası güvenlik ortamında daha karmaşık süreçler meydana gelmekte hem teorik hem de pratik boyutlarda bölgede sağlanması hedeflenen güvenlik üzerindeki belirsizlik devam etmektedir.³³

Brüksel'de 14 Haziran 2021'de gerçekleştirilen NATO zirvesi, ittifak için stratejik açıdan önemli bir bölge olan Kuzey Kutup bölgesi konusunda geç kalınmış olsa bile bir düzenlemeye gidilmesi konusunda fırsat olarak görülmüştür. NATO'nun Kuzey Kutbu bölgesindeki rolü konusunda ittifak içindeki farklı görüşler nedeniyle üzerinde anlaşmaya varılmış bir duruşu bulunmamaktadır. Arktik bölge, artan ekonomik ve siyasi öneminin ötesinde bölgesel güçler arasında düşük düzeyde bir çatışma alanı olmasına rağmen, NATO, Rusya'nın son zamanlardaki saldırgan askeri davranışının sonuçlarını göz önünde bulundurarak, üyelerinin toprak bütünlüğünü savunmak için kurulmuş bir güvenlik örgütü olması nedeniyle ayrıca önem kazanmaktadır. Beş NATO üyesi; Kanada, Danimarka, İzlanda, Norveç ve Amerika Birleşik Devletleri Arktik bölge ülkeleridir ve her bir ülkenin Kuzey Kutup bölgesi üzerinde toprakları vardır. Ayrıca, NATO ile iki yakın müttefik ve ortak ülkeler olan Finlandiya ve İsveç de Arktik bölgede toprak sahibidir.³⁴ İttifak, iklim değişikliğiyle ortaya çıkan yeni gelişmelere ilk müdahaleyi yapacak konumda olmasa da güvenlik alanındaki değişimlere karşı kapsamlı bir müdahale gerektiğinde önemli görevleri olacaktır. Bu kapsamda, ittifakın üç temel görevi olan; kolektif savunma, kriz yönetimi ve işbirliğine dayalı güvenlik görevlerini başarıyla yerine getirmesi için

³³ Olena Podvorna ve Taras Zhovtenko, *NATO Arctic Policy in Statu Nascendi*, 165

³⁴ Luke Coffey ve Daniel Kochi, "NATO Summit 2021: The Arctic Can No Longer be an Afterthought", *Kathryn and Shelby Cullom Davis Institute for National Security and Foreign Policy Issue Brief No. 6086*, June 10, 2021, s.1

iklim değişikliğinin güvenlik üzerindeki etkisini de hesaba katmak zorunda olduğu görölmektedir.³⁵

Arktik bölgenin 2040 yılına kadar muhtemelen yoğun bir büyük güç rekabeti alanı haline geleceği yönündeki beklentiler aslında Kuzey Kutbu'nun kaderinde mutlaka yeni bir çatışmaların sıcak noktası olmak bulunduğu anlamına gelmediği gibi, aksine, bölgedeki gide-rek artan faaliyetler sonucunda devletler arasında özellikle arama ve kurtarma veya afet müdahalesinde işbirliği imkanlarının bulunması mümkün görölmektedir.³⁶ Bu bağlamda NATO, mevcut Arktik yönetişim mimarisini ve uluslararası hukuk çerçevesinde sürdürülen diplomasiyi desteklemeye çalışmalı, böylece Rusya ve Çin'in stratejik ve ekonomik emellerini anlamaya odaklanırken, bölgenin çevresel, sosyal ve ticari dönüşümü konusundaki farkındalığını arttırmalıdır. Bu dikkatle sürdürülmesi gereken gözlemeleme, Hindistan ve Japonya gibi yükselen bölgesel oyuncularını ve aynı zamanda Kuzey Kutbu'ndaki varlıklarını genişletmek isteyen diğer bölgesel aktörleri ve örgütlerini de içermeli, bu alanda faaliyet gösteren diğer aktörlerin ve niyetlerinin farkında olmak suretiyle çatışmaya yol açabilecek kazalardan ve yanlış hesaplamalardan kaçınmanın mümkün olacağı değerlendirilmelidir.³⁷

Kuzey Kutbu'ndaki önemli çevresel, ekonomik ve jeopolitik evrim sonucunda ortaya çıkan iki önemli gelişme müttefikler için önemli endişe kaynağı haline gelmiştir. Bunlardan ilki, NATO Müttefikleri ile Rusya arasındaki, büyük güç rekabetinin bölgeye yayılması ve her geçen gün daha da genişleyen politika farklılığının Arktik bölgede kesişmesidir. İkincisi, Çin liderliğindeki Kuzey Kutbu dışındaki devletlerin 21. yüzyıl Arktik coğrafyasında gelecekte bir pay talep etme çabalarıdır.³⁸ Bu konularda yapılan çalışmalar, NATO'nun izlemesi gereken strateji için bazı somut öneriler getirmektedir. Bunlar;

35 NATO Climate Change and Security Action Plan, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_185174.htm, (Erişim tarihi: 18 kasım 2021)

36 Quillérou, ve diğerleri, "The Arctic Opportunities, Concerns and Challenges", *Ocean and Climate Platform*, June 2014, s.52, <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-01954819/document>, (Erişim tarihi: 21 Aralık 2021)

37 Iona Allan, *Arctic Narratives and Political Values: Arctic States, China and NATO*, NATO Strategic Communications Centre of Excellence, May 2020, s.41

38 Jean-Charles Larsonneur, "Security Challenges in The High North", *Defence and Security Committee (DSC) Report*, Sub-Committee on Transatlantic Defence and Security Cooperation (DSCTC), s.1

- a. Bölgenin mümkün olan en net resmi için gerekli olan modern istihbarat, keşif ve gözetleme vasıtalarına NATO yatırımlarının devam etmesi ve artması, bu kapsamda bölgesel gelişmeleri zamanında ve kesintisiz izleyen, uzay, hava ve kara tabanlı gözetlemeyi gerçek zamanlı olarak birleştiren bir savunma gözetleme sisteminin inşası gerekmektedir.³⁹
- b. İttifakın, gerektiğinde müttefikleri ve müttefiklerinin gerek siyasi gerekse ekonomik çıkarlarını savunmak için Arktik bölgeye etkili bir şekilde güç yansıtabilmesini sağlayan yeteneklere ihtiyacı bulunmaktadır. Bunu yapabilmek için Müttefikler, Arktik bölgeye uygun teçhizat, araç gereç için yapılan yatırımları ve askerlerini olumsuz hava koşullarında uzmanlaştırmak için gerekli eğitim ve tatbikatları arttırarak devam ettirmeli ancak aynı zamanda, NATO bu faaliyetleri, Kuzey Kutbu'nu düşük gerilimli bir bölge olarak koruma ihtiyacının bilinciyle icra etmelidir.
- c. Arktik bölgede varlığını sürdürme yeteneği NATO için çok önemlidir. Bu varlık, bölge ülkesi olan müttefiklerin karşı karşıya olduğu güvenlik dinamiklerinin gelgitlerine göre ayarlanacak kadar esnek olmalıdır. Hızla gelişen iklim ve sonuç olarak 21. Yüzyıl Kuzey Kutbu'ndaki değişen coğrafya, bölgedeki ülkelerin hayati çıkarları ve geleceklerine nasıl yön vereceklerine dair farklı anlayışları göz önüne alınarak NATO'nun bu kapsamdaki varlığının değişim ve gelişimine Arktik Müttefikleri önderlik etmelidir.⁴⁰
- d. NATO, Arktik bölge genelinde durumsal farkındalığını arttırmalı ve Belçika'da bulunan Avrupa Müttefik Kuvvetler Başkomutanlığının sorumluluk alanına giren bu bölge için daha geniş kapsamlı caydırıcılık ve savunma planlarını dikkate alan bir yeni bir strateji geliştirmelidir. Bu bölgesel strateji, Kuzey Kutbu'na kıyıdaş ülkeler olan NATO Müttefikleri ile yakın koordinasyon içinde ve onların bakış açılarını dikkate alarak hassasiyetle oluşturulmalı, Arktik bölge ve Kuzey Atlantik de dahil olmak üzere bitişik sularda seyrüsefer

³⁹ David B. Larter, "The Arctic is a Strategic Hot Spot, but Western Allies Lack Good Intel", *Defense News*, 21 Eylül 2020, <https://www.defensenews.com/naval/2020/09/21/the-arctic-is-a-strategic-hot-spot-but-western-allies-lack-good-intel/> (Erişim tarihi: 20 Aralık 2021)

⁴⁰ Larsson, *Security Challenges in The High North*, 23

serbestliğinin sağlanmasına yönelik planların yanı sıra devlet aktörlerinin saldırgan hareketlerine yönelik hükümler de içermelidir. Bu çabaları desteklemek için, 2011 İttifak Deniz Stratejisi, transatlantik haberleşmeye yönelik yeni tehditleri ve NATO'nun Kuzey Kutbu/Yüksek Kuzey'i düşük gerilimli bir bölge olarak tutma arzusunun yansıtacak şekilde güncellenmelidir.⁴¹

Sonuç

Rusya'nın Kuzey Kutbuna olan ilgisinin kökenlerine inildiğinde, on altıncı yüzyıla kadar uzanan doğal kaynaklara ve güvenli ticaret yollarına ulaşmak için hiç bitmeyen arayışının yönlendirdiği Sibirya'nın fethi de dahil olmak üzere temel nedenin bir güvenlik refleksi olduğu anlaşılmaktadır. Rusya için bugün Kuzey Kutup bölgesi aslında Batı ile Avrupa'daki genel çatışma alanının ayrılmaz bir parçasıdır. Bu kapsamda Rusya açısından bakıldığında Kuzey Kutup bölgesinde yaşanan gerginliğin birkaç faktör tarafından yönlendirildiği görülmektedir. Olası görülmemekle birlikte, potansiyel olarak bulunan ve gerçekleşmesi halinde felakete sonuçlanabilecek Avrupa'da savaş ihtimaline yönelik hazırlık yapılması, çoğunlukla Kuzey Kutbu bölgesinin özellikle Kola yarımadasının sağladığı avantaja dayanan ikinci saldırı nükleer yeteneklerini güvence altına alma ihtiyacı ve Batı ile rekabette olduğu silahlar için azalma belirtisi göstermeyen ödemeyi sağlayacak kaynak arayışı, bu faktörlerden en önemlileri olarak sayılabilecektir. Ayrıca, Rusya'nın hep sahip olduğu büyük güç olma hırsı ile ülkedeki güçlü bürokratik seçkinlerin ve iş dünyasının çıkarları da bu gerginliğin çatışmaya dönüşme riskini arttıracak şekilde rol oynamaktadır.

Rusya'nın Ekim 2020'den 2035 yılına kadar uygulayacağı Arktik Stratejisinin en belirgin önceliği, bölgede yaşam koşullarının iyileştirilmesi olarak saptanmıştır. Nüfus azalmasının 2030 yılına kadar durdurulması ile Sovyetler Birliği'nin yıkılmasından itibaren yaşanan bu olumsuzluğun ortadan kaldırılması hedeflenmektedir.

⁴¹ Analyses and Recommendations of the Reflection Group Appointed by the NATO Secretary General, "NATO 2030, United for New Era", 25 Kasım 2020, s.41

İki yıllığına 2021 Mayıs ayında başladığı Arktik Konseyi başkanlığı sırasında Rusya, muhtemelen Arktik konusundaki söylem ve ilişkilerini normale dönüşü kolaylaştırmak için nasıl kullanabileceği ve Batı ile diyalogu ulusal öncelikleri ve çıkarlarıyla uyumlu bir şekilde çerçeveleyebileceğinin yollarını araştıracaktır. Bu kapsamda vereceği diğer bölge ülkeleriyle daha fazla yakınlaşmayı teşvik etmeyi amaçlayan stratejik mesajlar, Kuzey Kutbu Konseyi içindeki, bölge genelinde işbirliğinin mümkün olduğunca dış çatışmalardan korunması gerektiğine dair var olan kurumsal anlayış ile uyumludur.

Rusya'nın emellerini gerçekleştirmede başarılı olup olmayacağını zaman gösterecektir. Mevcut durumda Kuzeybatı Rusya'daki nükleer ve konvansiyonel deniz kuvvetleri, NATO'nun uzun menzilli hassas silahlarına karşı giderek daha savunmasız hale gelmekte, bunun yanında Rusya'nın kuzey kıyı şeridi boyunca eriyen buzullar nedeniyle açılan Kuzey Denizi Rotasının (NSR), Avrupa ve Asya arasında büyük bir nakliye rotası olarak geliştirilmesinin ve bu kapsamda geliştirilen ticari projelerin, zorlu iklim koşullarında çalışmanın yüksek maliyetleri ve lojistik karmaşıklığı karşısında uygulanabilir ve sürdürülebilir olup olmadığı halen belirsizliğini korumaktadır. Sınırlı altyapı ile koşulların yetersizliği, diğer ülkelerle artan ticari rekabet, dünya yeşil teknolojilere geçerken yaşanan hidrokarbon enerji kaynaklarına yönelik belirsiz talep ve ek olarak Batının ekonomik yaptırım olasılığı, Rusya'nın Arktik siyaseti uygulamalarındaki en önemli zorluklar olarak sayılabilecektir. Kremlin'in uygulamaya koyduğu Kuzey Kutbu Stratejisi, Başkan Vladimir Putin'den ve üst düzey askeri, hükümet yetkilileri ile iş dünyasından destek aldığı için devam edecek gibi görünmekle birlikte, bölgeye yönelik emellerini ve hedeflerini gerçekleştirme yeteneğine sahip olup olmadığı en iyi ihtimalle sorgulanabilir.

Öte yandan Rusya'nın güvenlik gereksinimlerine ilişkin anlayışı ve NATO'nun karşılıklı savunma ve caydırıcılık taahhütleri Arktik bölgede gergin bir soğukluğa neden olmakta, Rusya'nın büyük bir güç olarak tanınma arayışına uyacak şekilde Kuzey Kutbu'na büyük güç rekabeti prizmasından bakıldığında ise bölgedeki Rus askeri varlığının temelde yeni bir girişim olduğunu öne sürmek için çok az veri bulunmaktadır. Aksine, Soğuk Savaş dönemindeki stratejisine benzer bir dönüşün sinyalini verecek şekilde Avrupa'da çıkacak bir savaş durumunda, balistik füze denizaltı filosunun sığınaklarını ve Kuzey

Atlantik'teki operasyonlarını korumaya yönelik daha az kaynakla sürdürdüğü ve Soğuk Savaş sırasında olduğundan daha zorlu NATO ve rakip devletlerin yetenekleriyle karşı karşıya bulunduğu çalışmalar yaptığı görülmektedir. Rusya, Arktik bölgedeki toprak iddiaları ile ilgili sürdürdüğü söylemlerine rağmen, bugüne kadar imzalamış ve onaylamış olduğu Birleşmiş Milletler (BM) Deniz Hukuku Sözleşmesi hükümlerine uygun olarak hukuki yollardan takip etmiştir. İki tarafın çıkarlarının çatışmasından kaynaklanmakta olan mevcut zorlukları yönetmek için iki yol bulunmaktadır. Bunlar diplomasi ve caydırıcılıktır. Rusya, Amerika Birleşik Devletleri ve NATO'nun, çıkarların birleştiği yerlerde birlikte çalışma imkanları araması ve gerilimi azaltmak için Soğuk Savaş sırasında mevcut olanlara benzer yol kuralları belirleyerek, krizleri önlemesi veya yönetmesi ile bir kaza veya yanlış hesaplama yoluyla ortaya çıkabilecek çatışma risklerini azaltma yöntemleri geliştirmesi önemli diplomasi başarıları olarak bölgesel gerginlikleri azaltabilecektir. Diğer yandan ise, Amerika Birleşik Devletleri ve NATO'nun Rusya'yı Arktik bölgedeki tehditkâr eylemlerinden caydırmak amacıyla ittifakın kuzey ve doğu kanadı için savaş zamanı takviye planlarını geliştirmesi, Soğuk Savaş döneminde karşılıklı caydırıcılık sağlayan tedbirlerle ulaşılan çatışmasızlık ve sonrasında yumuşamayı beraberinde getirebilecektir.

Sonuç olarak Rusya'nın önümüzdeki iki yıllık Arktik Konsey başkanlığı döneminde, bölgedeki rekabeti NATO'nun kararlılık ve kısıtlama bileşimi yoluyla yönetmeye devam etmesine yönelik bugüne kadar gösterdiği tepkilerinin, işbirliği ve istikrara dayalı bir arayışa hemen dönüşmesi mümkün görülmemektedir. Ancak, bu dönemdeki Rusya'nın değişecek ve yumuşayacak söylemleri yanında, her iki tarafın savunma ve caydırıcılık yeteneklerini geliştirip sergilemesi ile paralel olarak, karşılıklı aşırı tepkilerin verilmediği, Rusya ile müttefiklerin çıkarlarının, hedeflerinin ve kırmızı çizgilerinin nerede olduğunun net bir şekilde iletilmesinin mümkün olacağı bir sürecin başlamasının sağlanabileceği değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, Baltık bölgesi, Karadeniz, Kafkasya ve Akdeniz, Rusya ile Batı'nın çatışma senaryoları içerisinde yer alan diğer bölgeler olarak dikkate alındığında, Arktik bölgenin Batı-Rusya ilişkilerinde önemli olduğu ancak bölgede sağlanabilecek barış ve istikrar ortamının tek başına ilişkilerin normalleşmesi için yeterli olmayacağı değerlendirilebilecektir.

Kaynakça

Makaleler

ALLAN Iona, *Arctic Narratives and Political Values: Arctic States, China and NATO*, NATO Strategic Communications Centre of Excellence, Mayıs 2020.

ANTHONY Ian, Ekaterina Klimenko ve Fei Su, “A Strategic Triangle in The Arctic? Implications Of China–Russia–United States Power Dynamics for Regional Security”, *Stockholm International Peace Research Institute SIPRI Insights on Peace and Security*, No. 2021/3, Mart 2021.

BARNES Julian E., “Arctic Passage Opens Challenges for U.S. Military”, *The Wall Street Journal*, 12 January 2014.

BOUFFARD Troy J. and P. Whitney Lackenbauer, “The Russian Arctic Chairmanship: National Security Considerations in the Shadow of Regional Cooperation”, *Russian Analytical Digest No.269*, Haziran 2021.

BOULEGUE Mathieu, “Russia’s Military Posture in the Arctic Managing Hard Power in a ‘Low Tension’ Environment”, *Chatham House Research Paper Russia and Eurasia Programme*, Haziran 2019.

COFFEY Luke and Daniel Kochi, “NATO Summit 2021: The Arctic Can No Longer be an Afterthought”, *Kathryn and Shelby Cullom Davis Institute for National Security and Foreign Policy Issue Brief No. 6086*, June 10, 2021.

FOESTER Schuyler ve Jeffrey A. Larsen, “NATO Strategy: Integrating Defense and Collaborative Security”, *NDC Research Paper No 18*, Mart 2021.

KLUGE Janis ve Michael Paul, “Russia’s Arctic Strategy Through 2035; Grand Plans and Pragmatic Constraints”, *SWP German Ins-*

titute for International and Security Affairs, No 57, Kasım 2020.

LANTEIGNE Marc, “The Changing Shape of Arctic Security”, *The Three Sword Magazine*, 35/2019.

LAURELLE Marlène, “Russia’s Arctic Policy; A Power Strategy and Its Limits”, *Note de l’Ifri 117*, Mart 2020, s.8

LARSONNEUR Jean-Charles Larssonneur, “Security Challenges in The High North”, *Defence and Security Committee (DSC) Report*, Sub-Committee on Transatlantic Defence and Security Cooperation (DSCTC).

Kitap ve kitap bölümleri

RUMER Eugene vd., *Russia in the Arctic; A Critical Examination*, Carnegie Endowment for International Peace, Mart 2021; The Return of Global Russia.

STENT Angela, “What drives Russian foreign policy?”, J. R. Deni (ed.), *Current Russia military affairs: assessing and countering Russian strategy, operational planning, and modernization*, US Army War College Strategic Studies Institute, Carlisle, PA, Temmuz 2018.

Raporlar

BAEV Pavel K., “Russia’s Arctic Aspirations”, Juha Jokela (ed), *Arctis Security Matters*, ISSUE Report No. 24, Haziran 2015.

CONNOLLY Gerald E., “NATO and Security in the Arctic”, *NATO Parliamentary Assembly Political Committee Report*, Sub-Committee on Transatlantic Relations, 7 Ekim 2017.

HEATHER A. Conley, “The New Security Architecture for the Arctic: An American Perspective”, *A Report of the CSIS Europe Program*, Ocak 2012.

JOKELA Juha, “Arctic Governance”, Juha Jokela (ed), *Arctic Security Matters; ISSUE Report No. 24*, Haziran 2015.

“Russian Policy in the Arctic: International Aspects”, *Report of the HSE University Moscow*, 2021.

NATO Belgeleri

Analyses and Recommendations of the Reflection Group Appointed by the NATO Secretary General, “NATO 2030, United for New Era”, 25 Kasım 2020.

İnternet Kaynakları

BURGESS Philip, “Foundations of the Russian Federation’s State Policy in the Arctic Until 2020 and Beyond”, Aralık 2010, https://icr.arcticportal.org/index.php?option=com_content&view=article&id=1791%253, (Erişim tarihi: 31 Kasım 2021)

Büyük Güç Mücadelesi, US National Security Strategy, <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905-2.pdf> ve 2018 National Defense Strategy, <https://dod.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2018-National-Defense-Strategy-Summary.pdf>

Decree of President of the Russian Federation no 645, 26 Ekim 2020, “On the Strategy for the Development of the Arctic Zone of the Russian Federation and Ensuring National Security up to 2035”, <http://static.kremlin.ru/media/events/files/ru/J8fhckYO-PAQQfxN6Xlt6ti6XzpTVAvQy.pdf>, (Erişim tarihi: 16 Kasım 2021)

Joint Soviet-United States Statement on the Summit Meeting in Geneva, 21 Kasım 1985, www.reaganlibrary.gov/research/speeches/112185a, (Erişim tarihi; 28.10.2021)

KLIMENKO Ekaterina, “Russia’s New Arctic Policy Document

Signals Continuity Rather Than Change”, *Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI)*, 6 Nisan 2020,

<https://www.sipri.org/commentary/essay/2020/russias-new-arctic-policy-document-signals-continuity-rather-change>, (Erişim tarihi: 12 Kasım 2021)

LARTER David B. “The Arctic is a Strategic Hot Spot, but Western Allies Lack Good Intel”, *Defense News*, 21 Eylül 2020, <https://www.defensenews.com/naval/2020/09/21/the-arctic-is-a-strategic-hot-spot-but-western-allies-lack-good-intel/> (Erişim tarihi: 20 Aralık 2021)

NATO Climate Change and Security Action Plan, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_185174.htm, (Erisim tarihi: 18 Kasım 2021)

NATO Report: Allied Command Transformation (ACT) Strategic Foresight Analysis (SFA) Regional Perspectives Report on the Arctic 2021. <https://www.act.nato.int/application/files/8516/3236/7596/regional-perspectives-2021-04.pdf>, (Erisim tarihi: 17 Kasım 2021)

PODROVNA Olena and Taras Zhovtenko, “NATO Arctic Policy in Statu Nascendi”, *Studia Politica: Romanian Political Science Review*, 19(2), 2019, ss.163-186, <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-63164-3>, (Erisim tarihi: 12 Kasım 2021)

President of the Russian Federation, “On the foundations of the state policy of the Russian Federation in the Arctic for the period up to 2035”, 5 Mart 2020, s.7, <http://static.kremlin.ru/media/events/files/ru/f8ZpjhpAaQ0WB1zjywN04OgKiI1mAvaM.pdf>, (Erişim tarihi; 31 Ekim 2021)

QUILLEROU Emmanuelle vd., “The Arctic Opportunities, Concerns and Challenges”, *Ocean and Climate Platform*, June 2014, s.52, <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-01954819/document>, (Erişim tarihi: 21 Aralık 2021)

Russian Government, Military Doctrine of the Russian Federation, 30 Aralık 2014, www.rg.ru/2014/12/30/doktrina-dok.html, (Erişim tarihi; 31.10.2021)

Russian Government, Maritime Doctrine of the Russian Federation, 26 Temmuz 2015, <http://kremlin.ru/events/president/news/50060>, (Erişim tarihi; 01Kasım 2021)

The Government Approves Concept of Russia's Arctic Council Chairmanship, <https://arctic.ru/international/20210517/993632.html>, (Erişim tarihi: 10 Kasım 2021)

TOGT Tony van der , “Conflict Prevention and Regional Cooperation in the Arctic”, *Clingendael Netherlands Institute of International Relations, Research Paper*, 2 Ekim 2019, <https://www.clingendael.org/publication/conflict-prevention-and-regional-cooperation-arctic#>, (Erişim tarihi: 22 Aralık 2021)